

za systémový přístup a odklon od primárního zaměření na jednotlivce. V tomto musí v průběhu příštích dekád zvýšit svoje úsilí (vysvětlovat principy lidských chyb a chování – lidé budou vždy dělat chyby a překračovat předpisy, pokud jim to systém bude umožňovat), jinak bude reálná implementace Vize nula zůstat zejména v rétorické rovině. Příklon k bezpečnému systému s sebou ale nese změnu či snížení role některých dopravně psychologických opatření. To bude velmi obtížné, protože pojetí oboru jako expertní disciplíny umožňující posouzení rizikovosti účastníků (a jejich následné nápravy) má dlouhou tradici.

V technologické oblasti bude dopravní psychologii čekat zejména téma automatizovaných vozidel, jejich užití, interakcí a nezamýšlených důsledků aplikace. Na pozadí řešení automatizace a dalších technologických změn bude dopravní psychologie stát před obecnějšími tématy mobility, kvality života, práva na soukromí a bezpečí či zvyšující se významnosti inkluze a interkulturních aspektů.

V oblasti společenských výzev budou pro dopravní psychologii stěžejní změny a vývoj související s environmentálními aspekty dopravy, zejména reflexe technologických a sociálních opatření, které přichází v reakci na klimatickou krizi. Neméně významným aspektem pak bude vývoj v oblasti Vize nula, jelikož bude potřeba reflektovat limity tohoto přístupu a vytvářet jeho inovované verze (Vize nula 2.0, 3.0 atp.) s respektem k sociálním, etickým i ekonomickým hlediskům.

Použitá literatura a zdroje

- Barjonet, P. E., & Tortosa, F. (2001). Transport psychology in Europe: A historical approach. *Traffic psychology today*, 13–29.
- Baumgarten, F. (1928). *Die Berufseignungsprüfungen. Theorie und Praxis*. München: R. Oldenbourg

- Baumgarten, F. (1949). *Progress of Psychotechnics – Fortschritte der Psychotechnik 1939–1945*. Bern: A. Francke.
- Belin, M. Å., Tillgren, P., & Vedung, E. (2012). Vision Zero—a road safety policy innovation. *International journal of injury control and safety promotion*, 19(2), 171–179.
- Burnham, J. (2010). *Accident prone: a history of technology, psychology, and misfits of the machine age*. University of Chicago Press.
- Elvik, R., Høye, A., Vaa, T., & Sørensen, M. (2009). *The Handbook of Road Safety Measures*, 2nd edn (Bingley: Emerald Insight).
- Farmer, E. (1925). The method of grouping by differential tests in relation to accident proneness. *Industrial Fatigue Research Board, Annual Report*, 43–45.
- Forbes, T. W. (1922). Age performance relationships among accident-repeater automobile drivers. *Journal of Consulting Psychology*, 2, 143–148.
- Guttman, N. (2014). *Communication, public discourse, and road safety campaigns: Persuading people to be safer*. Routledge.
- Haddon Jr, W. (1968). The changing approach to the epidemiology, prevention, and amelioration of trauma: the transition to approaches etiologically rather than descriptively based. *American journal of public health and the Nations health*, 58(8), 1431–1438.
- Haddon, W. (1972). A logical framework for categorizing highway safety phenomena and activity. *Journal of Trauma*, 12, 193–207.
- Hagenzieker, M. P., Commandeur, J. J., & Bijleveld, F. D. (2014). The history of road safety research: A quantitative approach. *Transportation research part F: traffic psychology and behaviour*, 25, 150–162.
- Herzberg, P. Y. (2009). Beyond “accident-proneness”: Using Five-Factor Model prototypes to predict driving behavior. *Journal of Research in Personality*, 43(6), 1096–1100.
- Hyder, A. A., Hoe, C., Hajar, M., & Peden, M. (2022). The political and social contexts of global road safety: challenges for the next decade. *The Lancet*.
- Loimer, H., & Guarnieri, M. (1996). Accidents and acts of God: a history of the terms. *American journal of public health*, 86(1), 101–107.
- McAndrews, C. (2013). Road safety as a shared responsibility and a public problem in Swedish road safety policy. *Science, technology, & human values*, 38(6), 749–772.
- Mira L.E. (1924). *Psicotecnia*. *Enciclopedia Espasa*, 1509–1516.
- Münsterberg, H. (1912). *Psychologie und Wirtschaftsleben: Ein Beitr. zur angewandten Experimental-Psychologie*. Barth.
- OECD (1997). *Road transport research: Outlook 2000*. Organisation for Economic Co-operation and Development OECD.

- OSN Nations Unies (1986). *Statistiques des accidents de la circulation routière en Europe*. Commission Économique pour l'Europe. New York: Nations Unies.
- Reason, J. (1990). *Accident proneness: The history of an idea*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rothengatter, T. (1997). Psychological aspects of road user behaviour. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 3, 223–234.
- Shaw, L., & Sichel, H. S. (1971). *Accident proneness; Research in the occurrence, causation, and prevention of road accidents*. Oxford: Pergamon Press.
- Shi, G., Methoxha, V., Atkinson-Palombo, C., & Garrick, N. (2021). Sustainable Safety in The Netherlands Creating a Road Environment where People on Foot and on Bikes are as Safe as People in Cars. *Transportation Research Record*, 2675(11), 792–803. <https://doi.org/10.1177/03611981211019736>
- Shi, G., Methoxha, V., Atkinson-Palombo, C., & Garrick, N. (2023). Moving Beyond the Vision Zero Slogan. *Transportation Research Record*, 2677(1), 1027–1038. <https://doi.org/10.1177/03611981221103245>
- Tortosa, F., Barjonet, P., Civera, C., Montoro, L. (2003). A history of European traffic and transport psychology. *Anuario de Psicología*, 34, 401–416.
- van Drunen, P. C. (1997). Psychotechnics. In *A pictorial history of psychology* (pp. 480–484). Quintessence Publishing Co, Inc.
- World Health Organization. (2017). *Save lives: a road safety technical package*.
- Wilde, G. J. S. (1982). The theory of risk homeostasis: Implications for safety and health. *Risk Analysis*, 2, 209–225.
- WRI. (2018). *Sustainable and Safe: A Vision and Guidance for Zero Road Deaths*, <https://www.wri.org/publication/sustainable-and-safe-vision-and-guidance-zero-road-deaths>
- Zámečník, P., Havlíčková D., Vondráčková L. (2022). Psychosociální aspekty automatizované dopravy, in Černý, D., Vaculín O., Zámečník, P., ed. *Automatizované řízení vozidel a autonomní doprava: technické a humanitní perspektivy*. Praha: Academia.

Rejstřík pojmů, míst a jmen – výběrový

Hesla uvedená v rejstříku zachycují speciální pojmy vztahující se k tématu. Obecná hesla jako doprava, člověk, psychologie, bezpečnost apod. nejsou v hesláři uvedena kvůli četnosti výskytu.

A

- 3E (engineering, enforcement, education): 32, 152, 519, 520, 522
- access roads: 156
- agrese: 49, 51, 53–57, 76, 124, 210–212
hostilní: 54, 55
instrumentální: 54, 55
- agresivita: 55, 57, 120, 209, 210, 212, 217, 434
- Agresivita zabíjí, kampaň: 162
- agresivní chování: 41, 55, 415, 416, 419, 491
- agresivní jízda: 32, 68, 294, 374
- agresivní řidič: 55, 211, 430, 435
- agresivní řízení: 53–57
- agresivní styl: 53–55
- Akční determinační model viz. také Comprehensive Action Determination Model: 177, 192, 193
- akustické pruhy: 396, 403
- alej/aleje: 398, 403
- alkohol: 19, 33, 41, 71, 72, 104, 118, 184, 207, 280, 381, 410, 411, 414, 421, 129, 432–434, 438, 441, 444, 505, 520
- alkoholový zámeček: 160, 432, 522, 527
- altruismus: 435,
hodnoty: 189, 190–192, 216
chování: 187, 324, 325
- amygdala: 74, 375
- analýza nehodovosti: 292, 347

- antiblokovací brzdy (ABS): 196
- Asociace dopravních psychologů ČR: 108, 118, 132, 458
- Asociace dopravních věd: 122
- automatický parkovací asistent: 499, 502
- automobilismus: 143, 145–148, 151, 279, 307, 308, 310, 314, 477, 478, 482, 489, 491, 493, 494
- autonomní dopravní systémy: 363, 502, 503, 507, 508
- autonomní linky metra: 499
- autonomní vozidla: 37, 116, 131, 271, 273, 497–499, 503, 505–507,
- autoškola: 20, 108, 109, 119, 160, 253, 270, 377, 381, 408, 410, 411, 413, 460

B

- bariérový efekt: 491
- behaviorální adaptace: 196
- behaviorální inženýring: 36
- behaviorální kontrola: 323–325, 333
- behaviorální studie: 293, 294
- Belgie: 71, 430, 432
- Bělorusko: 163
- BESIP: 119, 120, 162, 346–348, 350, 352–354, 358–360, 450
- bezpečnostní pásy: 34, 48, 195, 196, 207, 216, 277, 280, 520
- bilaterální stimulace (BLS): 466